

ENDEMITY *festiwal literatury Europy Środkowo-Wschodniej*

ENDEMITY_Wykluczenie_9-15 X 2017

09.10 | 18:30 | Placówka_ul. 27 grudnia 8/10

Okrzyki pogromowe_ spotkanie autorskie z prof. Joanną Tokarską-Bakir

Prowadzenie: Konstanty Gebert

Punktem wyjścia do rozmowy będą prace antropolożki prof. Joanny Tokarskiej-Bakir. Podczas dyskusji opowie ona o relacjach polsko-żydowskich w ujęciu historycznym i współczesnym. Porozmawiamy o zmianach w polskim społeczeństwie, zapytamy m.in. o postać „Żyda symbolicznego”, antysemityzm jako polski kod kulturowy i judeizowanie mniejszości.

prof. dr hab. Joanna Tokarska-Bakir /

Antropolożka kultury i eseistka. Pracuje w Instytucie Sławistyki PAN. Stypendystka Fundacji Humboldta, Mellona, Davis Center for Historical Studies na Uniwersytecie w Princeton oraz Marie Curie przy Institute for Advanced Studies (Princeton). Laureatka wielu nagród, w tym Nagrody im. Jana Karskiego i Poli Nireńskiej oraz Nagrody im. księdza Stanisława Musiała. Opublikowała między innymi *Rzeczy mgliste* (2004) i *Legenda o krwi. Antropologia przesądu* (2008). Obecnie pracuje nad książką *Portret społeczny pogromu kieleckiego*.

Konstanty Gebert – dziennikarz, pod wyniesionym jeszcze z podziemia pseudonimem Dawid Warszawski publikuje m.in. w „Gazecie Wyborczej”. Współzałożyciel m.in. niezależnego Żydowskiego Uniwersytetu Latającego (1979), NSZZ Pracowników Nauki, Techniki i Oświaty (NTO) (1980), Polskiej Rady Chrześcijan i Żydów (1989), Media Development Loan Fund (1995), miesięcznika „Midrasz” (1997), warszawskiego biura Europejskiej Rady Spraw Zagranicznych (ECFR) (2001). W latach 1992-95 relacjonował dla „Gazety” wojnę w Bośni. W tym samym czasie współpracował z Tadeuszem Mazowieckim. Associate fellow ECFR. Członek m.in. rad doradczych Dutch Jewish Humanitarian Fund, Paidea Center i Einstein Forum. Autor 12 książek i kilku tysięcy artykułów prasowych.

09.10 | 20:00 | Teatr Polski w Poznaniu_ul. 27 grudnia 8/10, Malarnia

Genialna epoka. Czytanie w ciemności

Opowiadanie *Genialna epoka* Schulza podobnie jak inne jego utwory fascynuje energią tworzenia i wolnością wyobraźni. Utwór czytany w ciemności wykracza poza świat fikcji, dotykając biografii genialnego autora z Drohobycza. Impresja i fantasmagoria przeplatają się tu z codziennością i zdarzeniami realnymi. To kameralny spektakl o epizodzie z życia nastoletniego Józefa i dojrzałego Brunona. Wyobraźnia staje się schronieniem, kiedy nadciąga mrok.

Występują: Adam Cybulski, Arkadiusz Cyran, Emilia Jakubiszyn, Orfeusz Jakubiszyn, Julia Wołodźko

Adaptacja i reżyseria: Marcin Czerwiński
Muzyka: Mateusz Stuczyński
Produkcja: Rita Baum
Wejściówki do odebrania w kasie teatru.

10.10 | 19:30 | Zemsta _ul. Fredry 5

Mikroobrazy_ spotkanie autorskie z Zoltánem Halasi

Prowadzenie: Kinga Piotrowiak-Junkiert

Droga do pustego nieba powstała jako szczególny komentarz do poematu *Pieśni o zamordowanym żydowskim narodzie* Icchaka Kacnelsona. Książka niemalże stąpa po śladach Kacnelsona. Jego losy – mieszkanie w Łodzi, ścisły związek z kulturą i literaturą języka jidysz, wojna, getto, osadzenie w Auschwitz – stają się tematami, które Halasi niezwykle starannie bada, przeszukując stare katalogi, mapy i atlasy etnograficzne, zgłębiając wiedzę z zakresu lokalnego folkloru, geografii, muzyki, kuchni, obyczajowości i wreszcie literatury. Powstaje w ten sposób zbiór bardzo bogatych treściowo mikroobrazów, prezentujących dawno miniony świat przedwojennych Żydów, a także ich wojennych losów.

Zoltán Halasi /

Jest jednym z najbardziej uznanych tłumaczy literatury niemieckiej, rosyjskiej, polskiej, litewskiej, perskiej i jidysz na Węgrzech (m.in. T. Bernhard, F. Kafka, R.M. Rilke, E. Canetti, C.G. Jung, J.P. Hebel, R. Walser, J.W. Goethe, Ö. Horváth, E. Jelinek, O. Khajjám, M. Pollack, H. Heine, A.A. Achmatowa), poetą, autorem artykułów i esejów literackich oraz tekstów krytycznych. Wielokrotnie nagradzany za swoją pracę artystyczną i przekładową (m.in. Nagroda Attili Józsefa, Hieronimusa, Palládium). W 2014 roku został uhonorowany dwiema prestiżowymi nagrodami za ostatnią książkę *Droga do pustego nieba*: Nagrodą im. Tibora Déry i Nagrodą im. Milána Füsta. Określany przez krytyków „niezwykle sumiennym i surowym dla siebie, wnikliwym i zdumiewająco czytany artystą”.

Kinga Piotrowiak-Junkiert – doktor literaturoznawstwa, wykładowca uniwersytecki, polonistka i hungarystka, tłumaczka Imre Kertésza i Gézy Röhriga. Zajmuje się literaturą węgierską wobec Zagłady i dyskursem postkolonialnym po 1989 roku.

11.10 | 19:00 | Dom Spotkań _ul. Żydowska 15a

Cofnięty czas_ spotkanie autorskie z Piotrem Pazińskim

Prowadzenie: Jagoda Budzik

Opowieść o rozpadzie dawnego świata przefiltrowana przez pamięć pisarza. „Moja przeszłość tkwi we mnie głęboko, lecz kiedy staram się do niej dotrzeć, natrafiam na wydrążoną pustkę, jakbym urodził się wczoraj, a wszystko, co dawniej się wydarzyło, było tylko gąszczem cienistych obrazów, zetlątych i rozsypanych w drobiny atomów [...]. Natłok tych obrazów stwarza iluzję pamięci i podobnie jak mnogość fotografii staje się namiastką życia”.

Piotr Paziński opowie o próbie powrotu do źródeł wyobraźni i niemożliwości rekonstrukcji minionego świata.

Piotr Paziński /

Pisarz, filozof, tłumacz, naczelny redaktor „Midrasza”, badacz związany z Uniwersytetem Muri im. Franza Kafki. Przez kilka lat zajmował się „Ulissesem” Jamesa Joyce’a (książka *Labirynt i drzewo*, 2005, oraz przewodnik *Dublin z Ulissesem*, 2008), następnie ogłosił dwa tomy własnej prozy: *Pensjonat* (2009) i *Ptasie ulice* (2013). Pisze, tłumaczy, zajmuje się filozofią judaizmu i tematem żydowskim w literaturze. Bywa także wykładowcą, fotografem oraz redaktorem i składaczem książek własnych i cudzych. W 2015 roku opublikował zbiór esejów pt. *Rzeczywistość poprzecierana*. Przekładał m.in. *Księgę liter* Lawrence’a Kushnera, eseje Davida Roskiesa, eseje Amosa Oza i Fani Oz-Salzberger *Żydzi i słowa*, a ostatnio – opowiadania Szmuela Josefa Agnona.

Jagoda Budzik – absolwentka hebraistyki oraz wiedzy o teatrze na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Doktorantka na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej tej samej uczelni. Laureatka Diamentowego Grantu MNiSW za projekt „Erec szam – kraj tam. Strategie konstruowania obrazów Polski w literackich i pozaliterackich tekstach kultury o Zagładzie izraelskich autorów trzeciego pokolenia” (2014). Naukowo interesuje się tematyką Zagłady i pamięci o niej, literaturą hebrajską i kulturą izraelską. Redaktorka i tłumaczka antologii nowego dramatu izraelskiego *Jak się miewa bestia? Pięć dramatów o trzecim pokoleniu po Zagładzie*.

11.10 | 20:00 | Klubokawiarnia Meskalina _Stary Rynek 6

Wykluczenie_Slam poetycki

Prowadzenie: Maciej Mikulewicz

Slam, czyli mieszanka poezji i sztuki performatywnej, to wyjątkowe wydarzenie będące okazją dla twórców do pokazania się przed szerszą publicznością w sercu imprezowego Poznania. Zapraszamy wszystkich, którzy czują w sobie twórczą moc – młodych metryką lub/i duchem. Tematem przewodnim tegorocznego slamu jest Wykluczenie.

Główna nagroda – 500 złotych

Dla pozostałych miejsc – zestaw nagród rzeczowych ufundowanych przez Meskalinę!

Zgłoszenia można kierować na adres: poznanski.slam@gmail.com do niedzieli 8 X lub osobiście w dniu imprezy. Zapisy przyjmowane są od godz. 19:00 w barze Meskaliny.

Regulamin wydarzenia dostępny na stronie www.endemity.pl

Maciej Mikulewicz – absolwent filologii polskiej na UAM w Poznaniu. Organizator turniejów i warsztatów slam poety w Poznaniu, przy organizacji których współdziała z Centrum Kultury Zamek oraz Fundacją KulturAkcja.

12.10 | 19:00 | Salon Poznania_ul. Ratajczaka 44

Wykluczeni_ spotkanie autorskie z Arturem Domostawskim

Prowadzenie: Waldemar Kuligowski

Wykluczeni Artura Domosławskiego to wielka panorama globalnego Południa i zbiorowy portret ludzi bez głosu i reprezentacji. Przegranych, poniewieranych i wydziedziczonych. Autor sięga po historie z różnych kontynentów i dekad, odstawiając głębokie źródła współczesnej wędrówki ludów.

Artur Domosławski /

jeden z najwybitniejszych współczesnych polskich reporterów. W latach 1991-2011 dziennikarz „Gazety Wyborczej”, od 2011 r. związany z tygodnikiem „Polityka”. Autor cenionych książek, m.in. *Chrystus bez karabinu* (1999), *Gorączka latynoamerykańska* (2004), *Ameryka zbuntowana* (2007) i głośnej biografii *Kapuściński non-fiction* (2010), przełożonej m.in. na angielski, francuski, hiszpański i włoski. Uhonorowany tytułem Dziennikarza Roku 2010.

Waldemar Kuligowski – profesor w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM w Poznaniu. Kierownik Zakładu Studiów nad Kulturą Współczesną. Od 2013 roku przewodniczący Interdyscyplinarnego Zespołu ds. Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki. Członek Komitetu Nauk o Kulturze PAN i Komitetu Nauk Etnologicznych PAN. Prowadził badania terenowe w Polsce, Niemczech, Hiszpanii, Albanii, Węgrzech, Serbii i Uzbekistanie. Redaktor naczelny kwartalnika „Czas Kultury”. Odznaczony odznaką honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej”. Zdobywca nagród „Książka Jesieni 2006”, „Edukacja XXI”, wyróżniany za pracę dziennikarską, doceniany także na ogólnopolskich konkursach poetyckich.

13.10 | 18:00 | Pies Andaluzijski_ul. Nowowiejskiego 17

Podpalić Gazę_spotkanie autorskie z Ewą Jasiewicz

Prowadzenie: Przemysław Wielgosz

„Każda wojna, okupacja i kolonizacja powinna być naszym problemem. Mamy obowiązek im się przeciwstawiać. [...] Okupacja Palestyny jest naszą sprawą”.

Autorka pojechała do Strefy Gazy w grudniu 2008 roku jako koordynatorka Ruchu Wolna Gaza podczas blokady Strefy i jej oblężenia w czasie trwania izraelskiej operacji „Płynny Ołów”. Porozmawiamy o Palestynie, Izraelu, polityce międzynarodowej i perspektywach na przyszłość.

Ewa Jasiewicz /

Dziennikarka, organizatorka związków zawodowych i działaczka społeczna. Pisze dla „Le Monde Diplomatique – edycja polska”, „Guardian”, „Independent” i „Red Pepper”. Przez dziesięć lat pracowała dla Unite the Union na rzecz prekariuszy i pracowników migrujących. Działała w Iraku, Palestynie, Syrii, Afganistanie i Anglii, wspierając walkę o sprawiedliwość społeczną, ekonomiczną, ekologiczną i polityczną. Jej książka *Podpalić Gazę* została nominowana do nagrody im. Beaty Pawlak. Obecnie pracuje dla związku NEU (Krajowej Federacji Edukacyjnej) w Londynie.

Przemysław Wielgosz – redaktor naczelny „Le Monde diplomatique – edycja polska”, oraz serii książkowej Biblioteka Le monde diplomatique, autor i redaktor kilku książek, m.in. *Opium globalizacji* (2004), *Koniec Europy jaką znamy* (2012), *TTIP – pułapka transatlantycka* (2014), *Dyktatura długu* (2015). Kurator wystawy „Uchodźcy. Obecni/nieobecni” w krakowskiej galerii Księgarnia/wystawa (2016), w latach 2014-2017 współpracował z Teatrem Polskim w Bydgoszczy.

14.10 | 15:30 | Skład Kulturalny_ul. Szamarzewskiego 4

Bieżenstwo_spotkanie autorskie z Anetą Prymaką-Oniszk

Prowadzenie: Maciej Duda

Lato 1915 roku. Armia rosyjska pod naporem wroga wycofuje się z Królestwa Polskiego i zachodnich krańców Imperium. „Niemiec będzie babom cycki obcinał” – niesie się po wsiach. Spod Lublina, Chełma, Łomży, Ostrołęki, a nawet Warszawy obładowane wozy ruszają w głąb Rosji. Z obszarów na wschód od Białegostoku wyjeżdża nawet osiemdziesiąt procent mieszkańców. Aneta Prymaka-Oniszk zebrała mikrohistorie uchodźcze – opowieści o ludziach, którzy w 1915 roku bezpowrotnie utracili cały swój świat.

Aneta Prymaka-Oniszk/

Dziennikarka, publikowała m.in. w „Gazecie Wyborczej”, „Polityce”, „National Geographic”, kwartalniku „Karta”. Współuczestniczyła w tworzeniu Centrum Nauki Kopernik – była rzeczniczką prasową podczas budowy i otwierania instytucji. Od 2014 roku prowadzi stronę internetową bieżenstwo.pl. Książka *Bieżenstwo 1915* zdobyła nagrodę Warszawskiej Premiery Literackiej (tytuł książki listopada 2016), Nagrodę Literacką Prezydenta Miasta Białegostoku im. Wiesława Kazaneckiego za najlepszą książkę 2016 roku oraz Nagrodę Książki Roku 2016 Warszawskiej Premiery Literackiej. Została również nominowana do Nagrody Literackiej m.st. Warszawy w kategorii proza oraz do Nagrody Historycznej POLITYKI 2016, a także znalazła się w finale Nagrody im. Ryszarda Kapuścińskiego.

Maciej Duda – doktor nauk humanistycznych, wykładowca, badacz, pracownik naukowy Uniwersytetu Szczecińskiego. Autor artykułów naukowych oraz monografii *Polskie Bałkany. Proza postjugosłowiańska w kontekście feministycznym, genderowym i postkolonialnym. Recepcja polska* (2013). Współredaktor trzech tomów raportu „Gender w podręcznikach” (2016). Stypendysta Narodowego Centrum Nauki. Jako trener antydyskryminacyjny współpracuje z instytucjami państwowymi, prywatnymi i pozarządowymi.

14.10 | 18:00 | Galeria Miejska Arsenal_Stary Rynek 6

Nieobecni wykluczeni – uchodźcy i migranci w literaturze. Dyskusja z udziałem Jarosława

Mikołajewskiego, Marty Mazuś i Dionisiosa Sturisa

Prowadzenie: Maria Czarnecka

Wiele zostało powiedziane na temat uchodźstwa i migracji od czasu wybuchu tzw. kryzysu migracyjnego w 2015 roku. Toczyły się burzliwe dyskusje, spierali się zwolennicy i przeciwnicy przyjmowania uchodźców do Polski, pojawiło się mnóstwo uprzedzeń i przekłamań. W czasie dyskusji spotkamy się z twórcami, którzy podjęli trud opisanie sytuacji człowieka w drodze, na różnych jej etapach; porozmawiamy o Polakach migrujących za granicę, przyjmowaniu uchodźców greckich, relacjach z cudzoziemcami mieszkającymi obok nas, Lampedusie. O tym, co było, jest i co może się zdarzyć, gdy spotkamy się z Innym.

Marta Mazuś /

Reporterka, na stałe związana z tygodnikiem „Polityka”, współautorka książki *Wyspa Montresor* o powojennej emigracji arystokracji polskiej we Francji. Opisywała rzeczywistość uchodźców żyjących w wielu europejskich krajach, w tym w Bośni, Francji i Wielkiej Brytanii. Z urodzenia warszawianka, z wykształcenia socjolożka

Jarosław Mikołajewski /

Poeta, eseista, pisarz, autor książek dla dzieci, tłumacz z języka włoskiego. Przekładał na polski utwory m.in. Dantego, Petrarcki, Leopardiego, Pavesego, Pasoliniego. Autor osobistego wspomnienia o Ryszardzie Kapuścińskim, z którym pozostawał w przyjaźni (*Sentymalny portret Ryszarda Kapuścińskiego*). W latach 2006-2012 był dyrektorem Instytutu Polskiego w Rzymie. Jego twórczość jest tłumaczona na kilkanaście języków. Laureat wielu nagród w Polsce i we Włoszech. W 2014 został odznaczony srebrnym medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis

Dionisios Sturis/

Urodzony w Grecji, wychowany w Polsce. Dziennikarz i pisarz, od wielu lat związany z radiem TOK FM, gdzie zajmuje się polityką zagraniczną. Współpracuje z „Dużym Formatem” i „Polityką”. Autor licznych reportaży prasowych i radiowych oraz trzech książek reporterskich, opowiadających kolejno o współczesnej Grecji (*Grecja. Gorzkie pomarańcze*), Wyspie Man i miejscowej Polonii (*Gdziekolwiek mnie rzucisz...*) oraz o greckich i macedońskich uchodźcach, którzy w latach 40 i 50 zeszłego wieku znaleźli się w Polsce (*Nowe Życie. Jak Polacy pomogli uchodźcom z Grecji*). Za swoje prace był wielokrotnie nominowany do prestiżowych nagród dziennikarskich (Grand Press, Nagroda PAP im. Kapuścińskiego, Nagroda im. Ryszarda Kapuścińskiego za reportaż literacki). Mieszka w Warszawie.

Maria Czarnecka – prezeska Stowarzyszenia Antropologów Kultury „Etnosfera”, badaczka kultury, organizatorka wielu wydarzeń społeczno-kulturalnych. Pomysłodawczyni i dyrektorka programowa festiwalu literatury Europy Środkowo-Wschodniej „Endemity”.

15.10 | 18:00 | Dom Tramwajarza _ul. Słowackiego 19

Niewidzialni. Romowie non-fiction – z udziałem Lidii Ostałowskiej i Teresy Boučkovéj

Prowadzenie: Andrzej Grzymała-Kaźłowski

Znacząca, jednak niewidzialna; obecna od wieków, jednak nieznaną; wzbudzająca największą niechęć – społeczność romska. Z perspektywy osobistej i reporterskiej o sytuacji Romów w Czechach i Polsce opowiedzą dwie pisarki.

Lidia Ostałowska /

Absolwentka polonistyki na Uniwersytecie Warszawskim. Za komuny reporterka „Przyjaciółki” i „ltd.”, a po przerwie w stanie wojennym dziennikarka „Gazety Wyborczej”. Autorka reportaży o tych, którym trudniej — o mniejszościach narodowych i etnicznych, o kobietach, o młodzieży z subkultur i o wykluczonych, oraz współautorka wielu zbiorów reportaży. W 2000 roku ukazało się pierwsze wydanie książki *Cygan to Cygan* (drugie wydanie 2012), a w 2011 roku książka reportażowa *Farby wodne* (nominowana do Nagrody Literackiej Nike 2012 oraz do Nagrody Gwarancje Kultury 2012).

Czeska pisarka, scenarzystka i publicystka. Po maturze podpisała Kartę 77, czym ściągnęła na siebie długotrwałe represje polityczne. Władze czechosłowackie uniemożliwiły jej zdobycie wykształcenia i odpowiedniej posady, przez co była zmuszona pracować jako sprzątaczką, listonoszką czy dozorczyńni. Mimo to Boučková samodzielnie kontynuowała edukację i wkrótce zaczęła realizować się również w dziedzinach artystycznych. Występowała na scenach praskich teatrów niezależnych, także u boku swojego ojca, wybitnego pisarza Pavla Kohouta, śpiewała (i śpiewa do dziś) w żydowskim chórze Mišpacha. Jest autorką powieści, opowiadań, felietonów i scenariuszy, m.in. do nagradzanego filmu *Gnojki (Smradi)* z 2002 roku. Za debiutancką powieść *Indiánský běh* otrzymała w 1990 roku Nagrodę Jiřego Ortena. Światową sławę przyniosła jej książka *Rok Koguta (Rok kohouta)*, bestsellerowa powieść łącząca elementy dziennika i autobiografii. W roku 2016 Boučková została odznaczona za zasługi w walce z komunizmem.

Andrzej Grzymała-Kazłowski – absolwent nauk politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, cyganolog, podróżnik. Jest właścicielem kolekcji kilkuset eksponatów: dokumentów związanych z historią Romów, archiwalnych zdjęć, obrazów, grafik, pocztówek oraz posiadaczem dwóch oryginalnych, wagonowych wozów (typu ostrowskiego) polskich Romów. Od prawie 20 lat związany z Romami sympatią i osobistymi kontaktami. Jest współautorem rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce. W latach 2001-2010 pracował w Wydziale Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji jako główny specjalista do spraw romskiej mniejszości etnicznej. Obecnie jest niezależnym ekspertem, wykładowcą, fundatorem i organizatorem Muzeum Kultury Romów w Warszawie.

15.10 | 20:30 | Dom Tramwajarza_ul. Słowackiego 19
Papusza – poetyckie improwizacje

Jerzy Ficowski pisał: „Zjawisko artystyczne, któremu na imię Papusza, zasługuje na uwagę już z tego powodu, że jest jedyne w swoim rodzaju i bez precedensu: Cyganka, która przewędrowała większą część swojego życia i która układa i zapisuje w swym własnym, cygańskim języku wiersze-pieśni”.

Poczytamy wiersze Papuszy i porozmawiamy o ulotności twórców artystycznych, które zachowane są tylko w ustnej tradycji.

Spotkanie z Zoltánem Halasi realizowane w ramach Roku Kultury Węgierskiej.